

GEBRUIKERSPLATFORM
bodemenergie

Op naar energiepositieve wijken

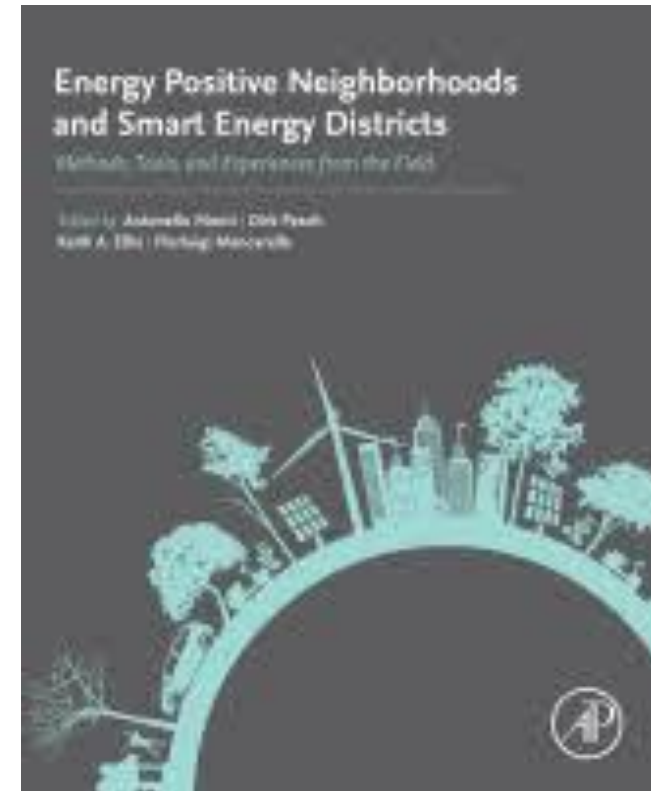
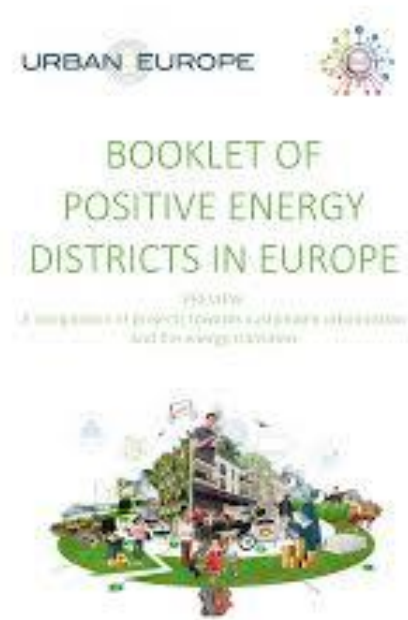
Annelies Huygen UU/TNO

Expertteam Energiesysteem 2050

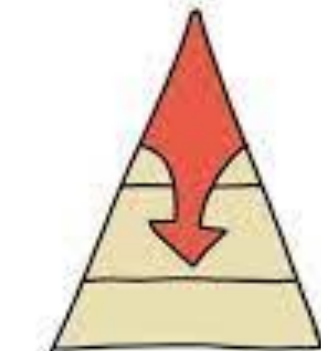
Lokaal energieneutraal of zelfs positief?

- Is niet autarkisch!
- Integraal systeem: w/k/e, inclusief opslag w/e
- Losjes verbonden met nationaal systeem

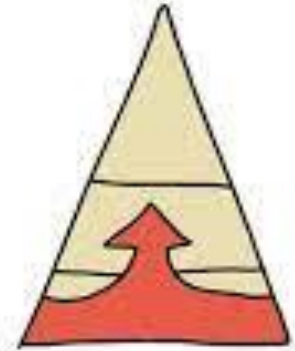

Aanpak voor energieneutraal

- Lokale behoefte aan energie in 2040/2050
  - Noodzaak tot isolatie (normen EU)
  - Warmte/koude/elektriciteit, inclusief laden
  - Pieken en dalen, per dag en per seizoen
- Alle mogelijke bronnen in de wijk
  - Zon
  - Bodemenergie
  - Restwarmte
- Opslag mogelijkheden (e/w)
- Verbinden grote gebruikers en grote aanbieders

top-down

bottom-up

4^e generatie* warmtevoorziening: wat wordt er anders?

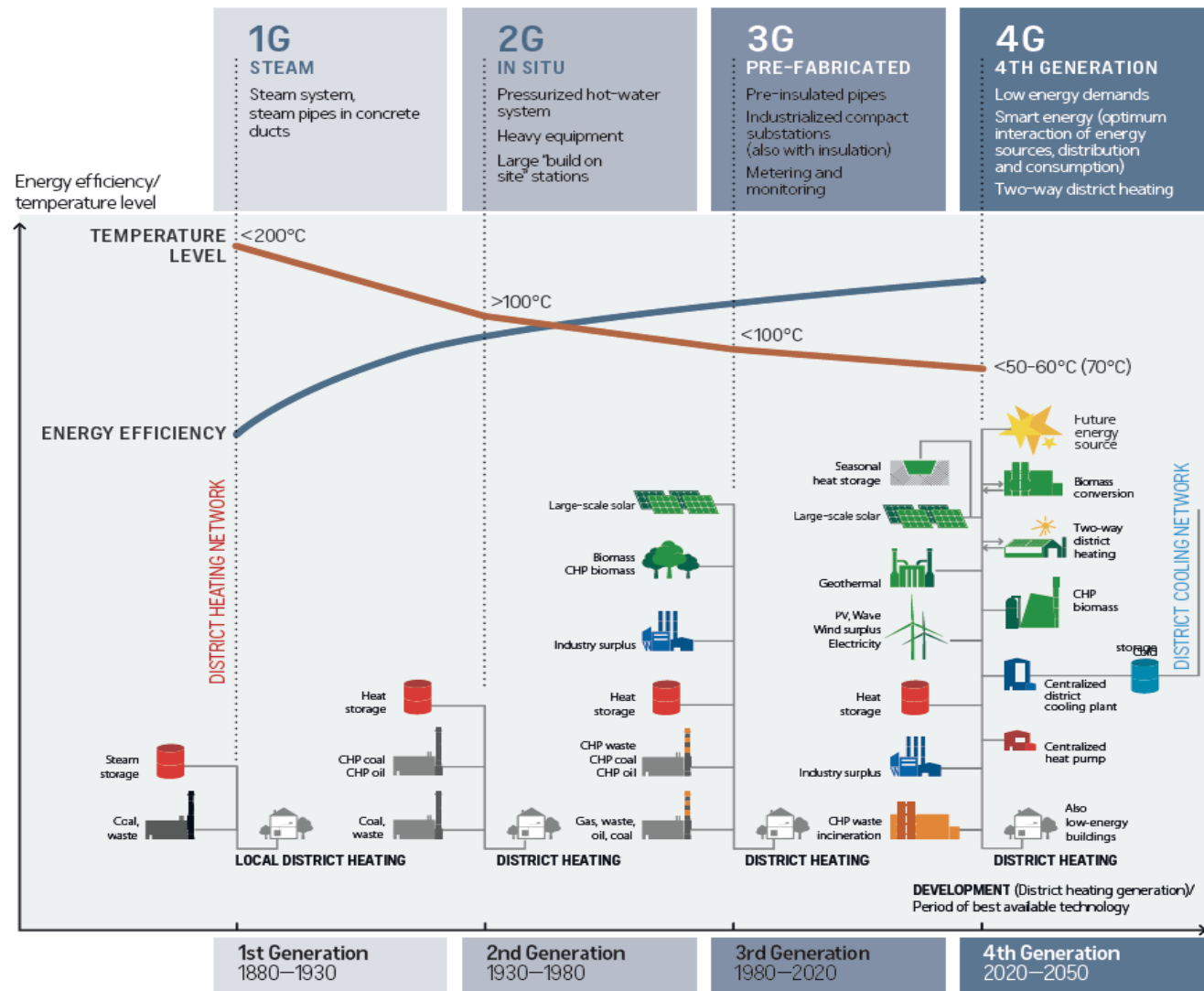
Integratie elektriciteit, warmte en koeling

Bidirectionele open netten, inclusief opslag e/w

Energie uit zon en wind; alle (rest)warmte in de wijk hergebruiken

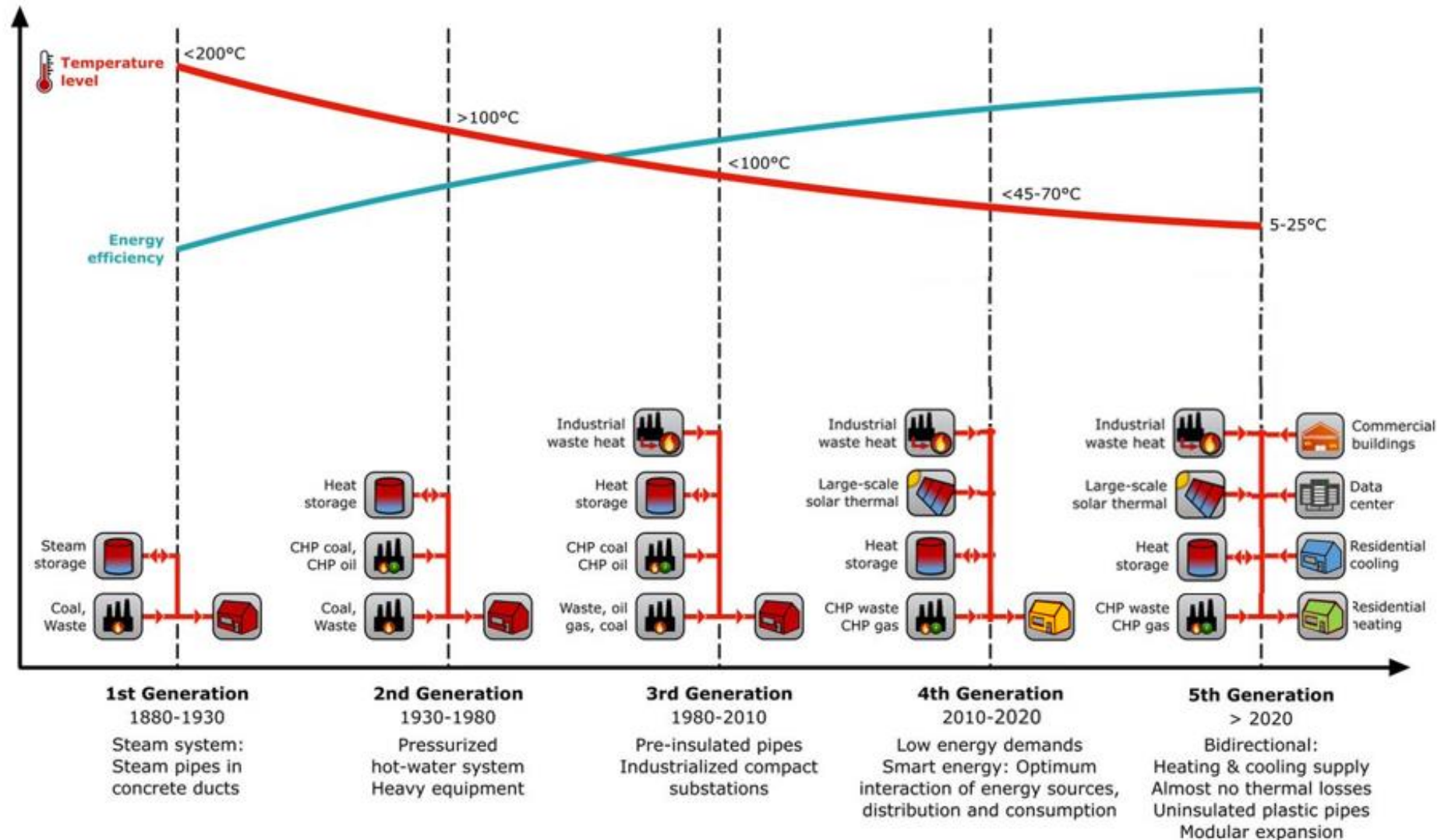
Warmte is buffer voor (overtollige) elektriciteit (boilers, opslag)

Slimme netten, met name in de aansturing, flexibiliteit in aanbod, opslag of vraag te benutten

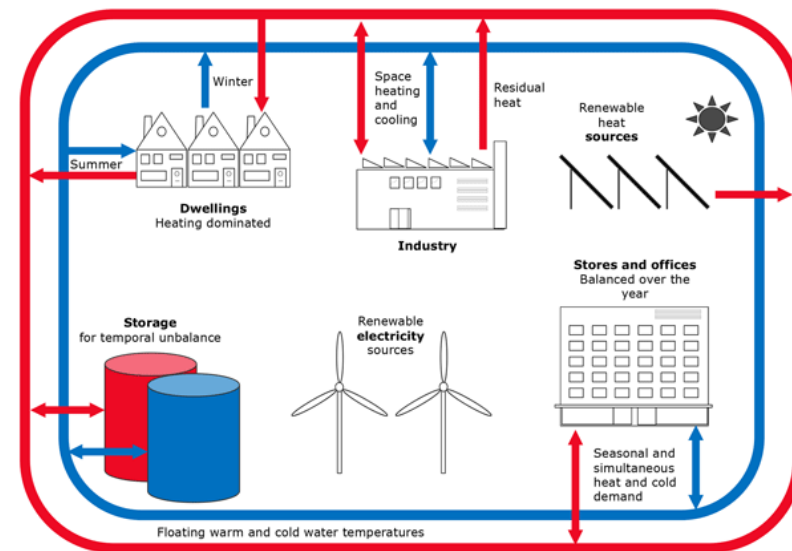
*Source: H. Lund, S. Werner, R. Wiltshire, S. Svendsen, J. E. Thorsen, F. Hvelplund and B. Vad Mathiesen, in *Energy*, vol. 68, 2014. "4th Generation District Heating (4GDH), Integrating smart thermal grids into future sustainable energy systems"

Evolution of District Heating

Voordelen lage temperatuur verwarming

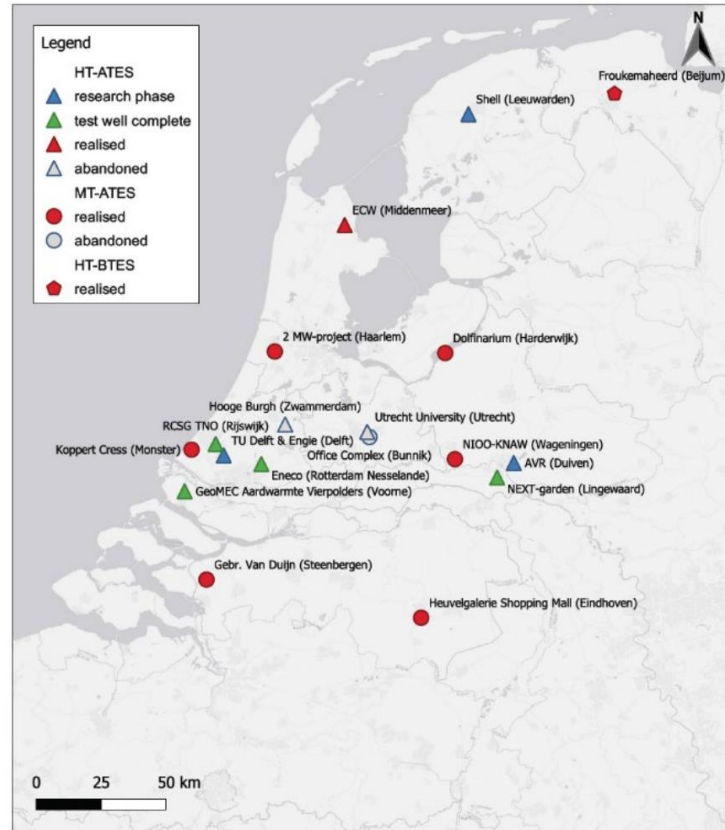
- Meer (lokale) bronnen
- Minder verliezen
- Modulaire opbouw: langzaam uitbreiden
- Interactie tussen elektriciteit en warmte
  - Samen opslaan in de wijk, samen gebruiken
- Plastic slangen in de bodem
- Kosten het laagst (TCO)

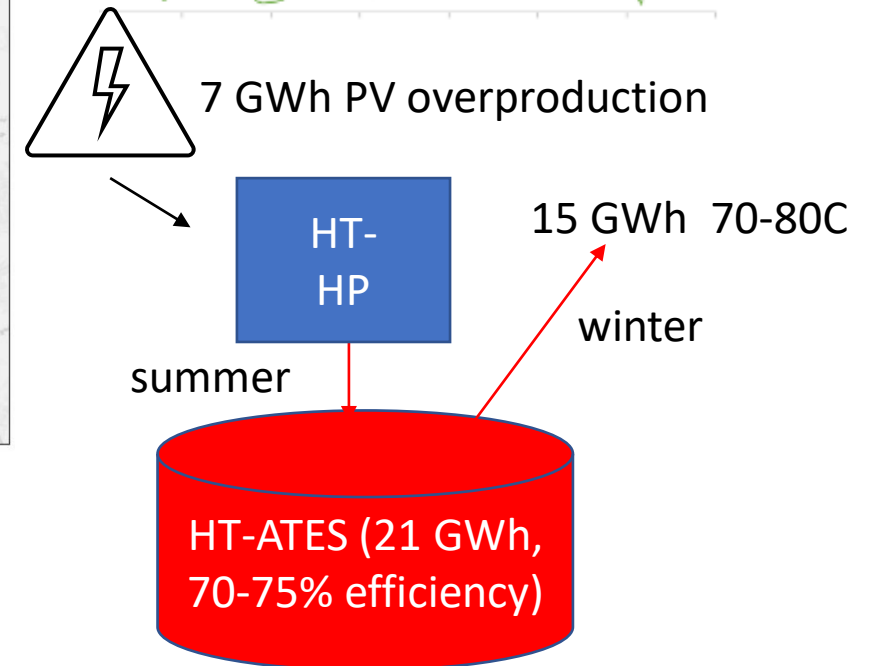
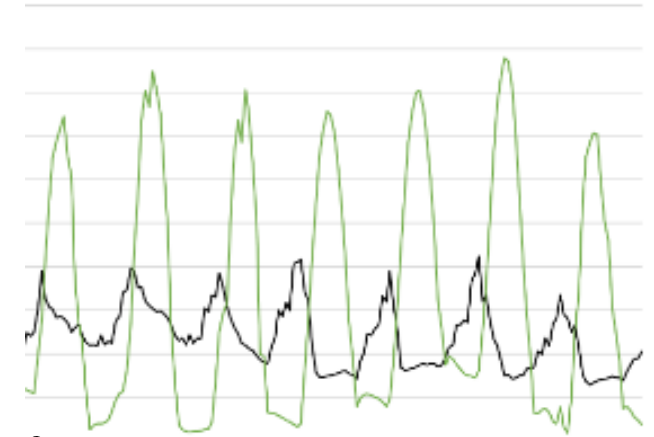
High temperature aquifer thermal energy storage (HT-ATES)

200-500 m depth
 LCOE for storage
 < 5 EUR/MWh

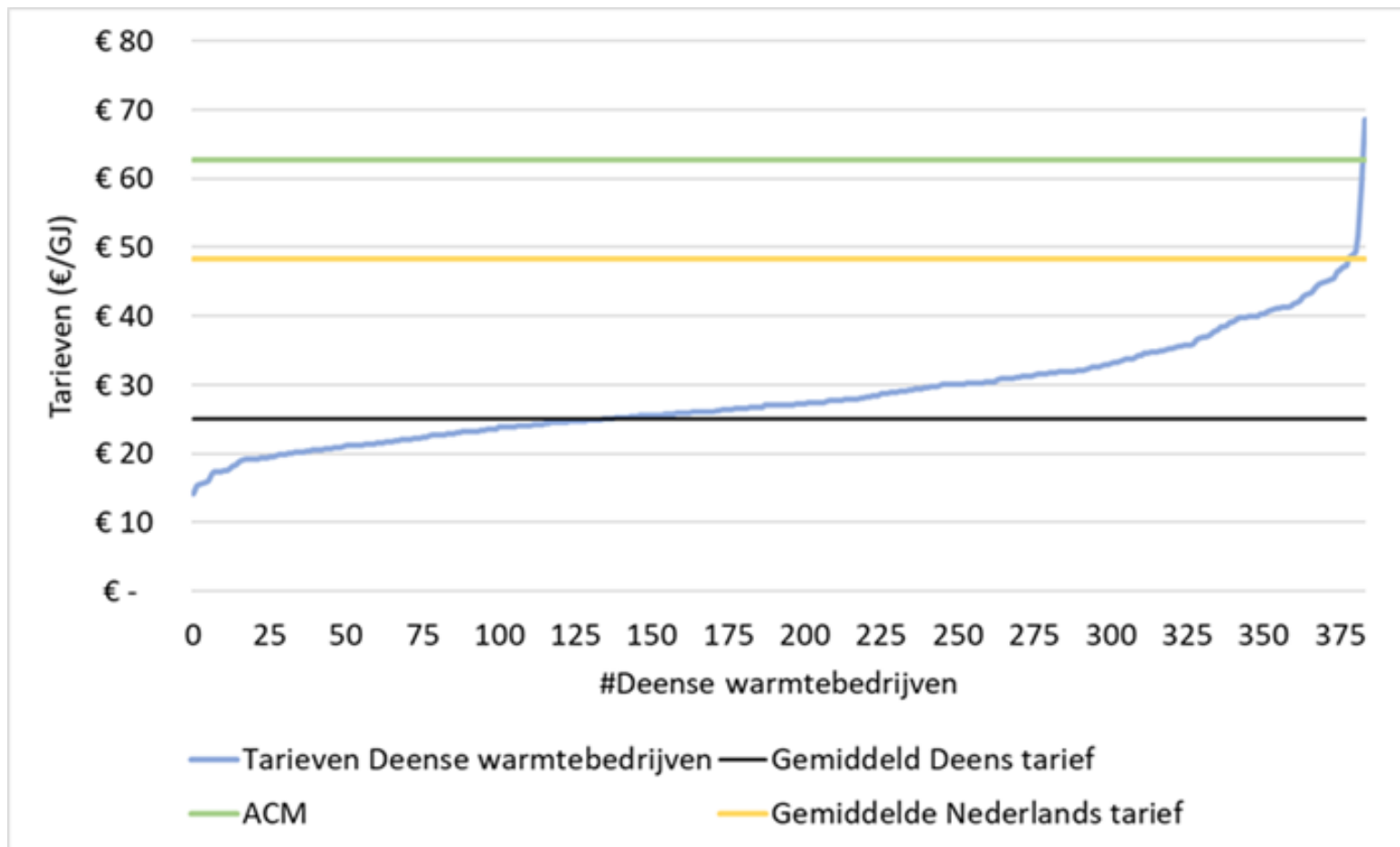

Dinkelman & Van Bergen, 2022

Tarieven Denemarken 2022 (gem.25 euro/GJ)

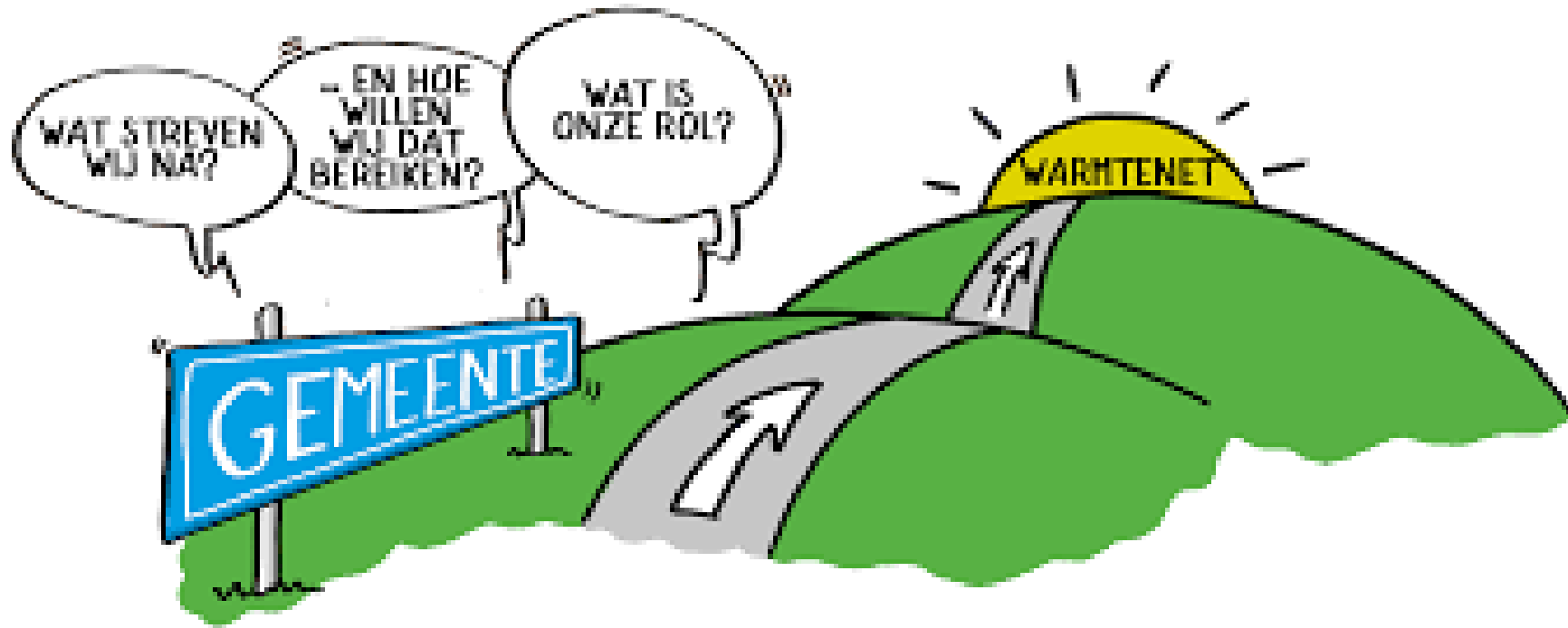

Handwerk: wijk voor wijk.....

- Geen standaardisatie van oplossingen, maar van methoden
- Opbouwen kennis
  - Bij gemeenten.coöperaties, bewoners
- Instrumenten in Denemarken
  - Geformatteerde maatschappelijke kosten/batenanalyse
  - Model waarmee inzet van bronnen berekend kan worden
  - Kostencatalogus
  - Transparantie door accounting principles
- Open markt, toegang voor innovaties en innovatieve partijen

*het
Kan!*

HOE WORDT DATA GEORGANISEERD? in publieke eigendom

Wie o wie gaat het doen?

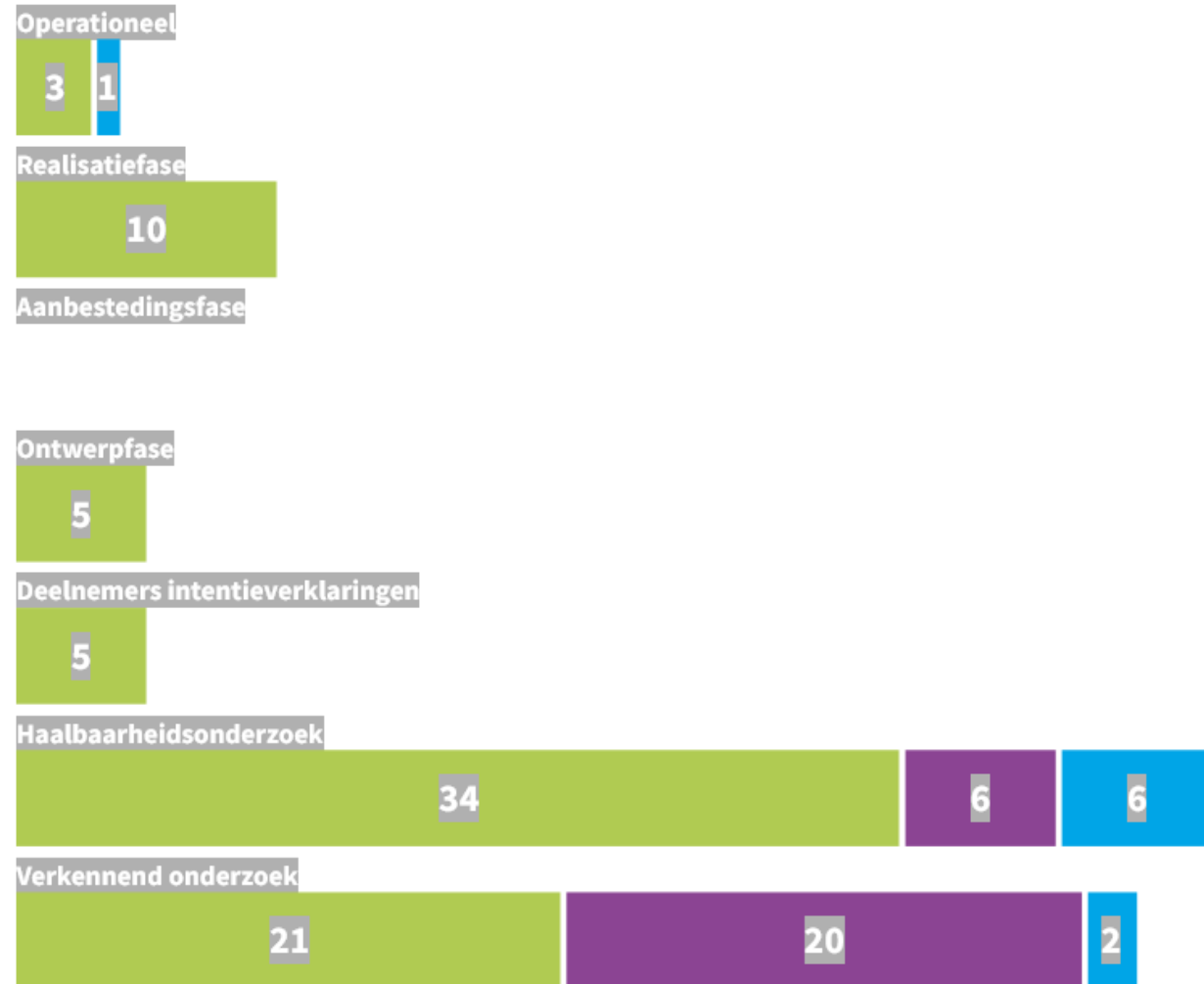
- Publieke eigendom warmtenetten (meer dan 50%)
- Publieke netbeheerders/waterbedrijven/EBN/Gasunie
- Publiek/private samenwerking
  - Toetreding kleine bedrijven
- Coöperaties

Lokale energiemonitor

- 3 warmte-initiatieven operationeel
- 10 realisatiefase
- Te vinden in de Lokale Energiemonitor 2022 van Hier Opgewekt.

Figuur 2 - Collectieve warmte-initiatieven
Per projectfase

Actief Niet actief Stopgezet

Aantal projecten voor collectieve warmtevoorzieningen per projectfase onderverdeeld in status.

Leidse politiek buigt zich over duurzame maar dure verwarming in studentenflat

Het draait om burgers

De flats aan het Omegeplantsoen

Proposities voor burgers

- Bij verplichting tot produceren
- Als het salderen wordt afgeschaft...
- Bij negatieve elektriciteitsprijzen...
- Geld blijft in de wijk
- Samen produceren, opslaan en dele

Aanpassingen in wetgeving

- Kostengebaseerde tarieven (WCW)
- Salderen afschaffen als consumenten
  - lokaal elektriciteit kunnen verhandelen en delen en opslaan (zie België)
  - op platformen kunnen handelen en flex verhandelen
- Eigen elektriciteit laden op publieke paal voor de deur
- Samen warmte opslaan in bodem vergemakkelijken
- Verbod op MT/HT in nieuwbouw (België: tussen de 35°C en 45°C)
- Coöperaties van burgers volwaardige partij op markten
- Publieke netten (51%)

Kostengebaseerde tarieven

- **Werkwijze**

- Totale kosten voorziening worden doorberekend in tarieven;
- CAPEX en OPEX optellen en doorberekenen
- Format voor boekhouding (gestandaardiseerde boekhoudrekening)
- Hierdoor kunnen kosten ook onderling vergeleken worden.
- Rendement alleen over **nuttig** geïnvesteerd vermogen
- Geen rendement over afgeschreven investeringen of OPEX

- **Gevolgen**

- Ieder project warmtenet heeft eigen kosten en ook eigen tarieven
- Risico verschuift naar consument
- Tarieven variëren per jaar

Afsluiting

- Uitgaan van klimaatneutraal 2050
- Integrale systemen, lage temperatuur verwarming
- Lage tarieven

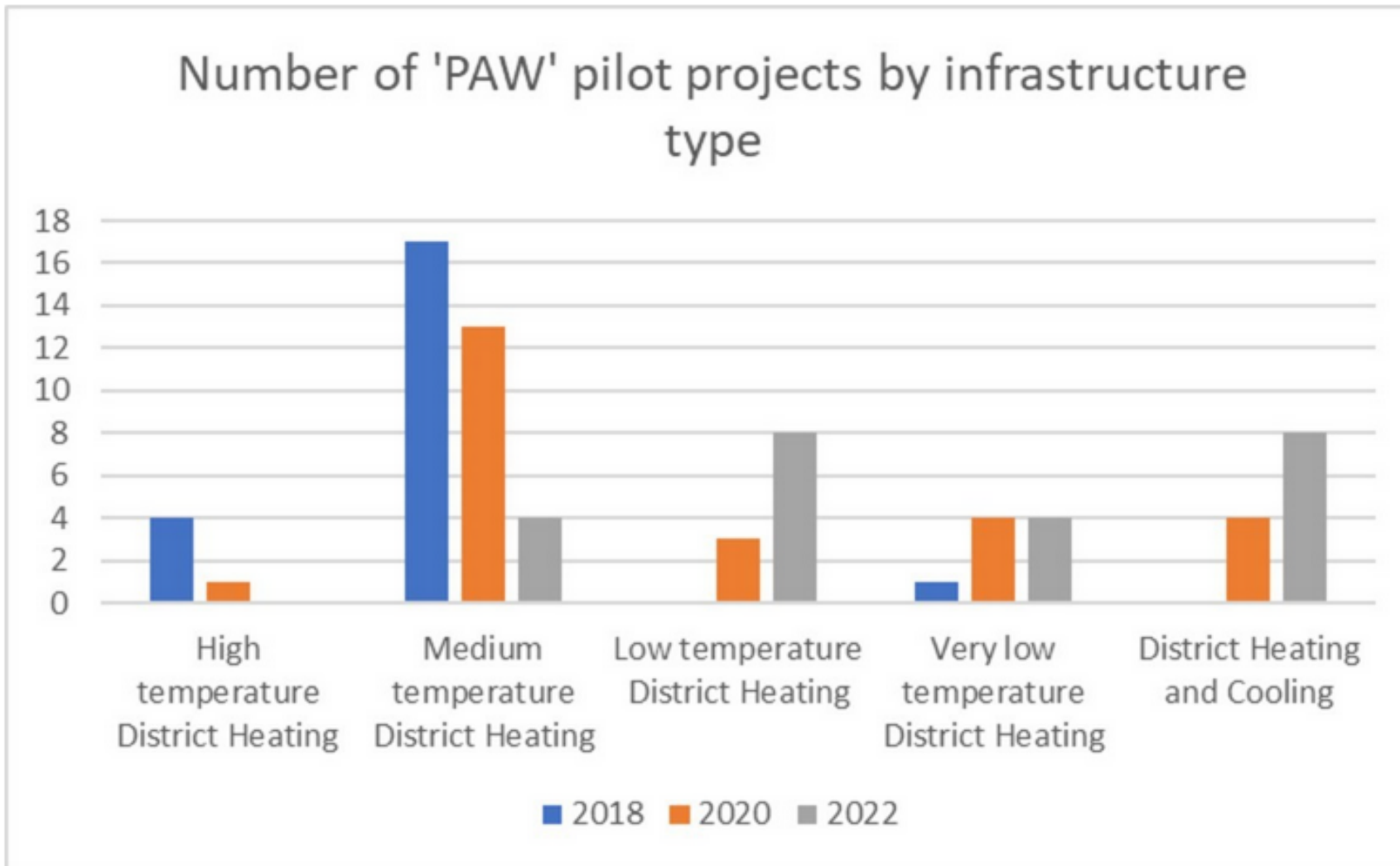

Experiences with low-temperature district heating in the Netherlands

Aandacht voor LT: 9 pilots

Energieneutraal 2050

- Integrale systemen voor warmte, koeling en elektriciteit
- Lage temperatuur warmtenetten
- Opslag van warmte en elektriciteit
- Vele verschillende bronnen voor warmtenetten
  - Bodemenergie (WKO's, bodemlussen, traditionele geothermie)
  - Restwarmte van allerlei lokale bronnen
  - Overtollige elektriciteit

Wijkaanpak, bijvoorbeeld mijn eigen wijk

- Scholen
- Ziekenhuis
- Veel meer zonnepanelen
- (Hybride) warmtepompen

Actieve wijkvereniging en ziekenhuis

Warmte

Koude

